

समुदित् *nom. ag. zur Erklärung von समुद्र Nir. 10, 32. समुदित् v. l. समुदीरण (von ईर mit समुद्र) n. das in-Bewegung-Gerathen MĀK. P. 84, 7. लघु° adj. leicht beweglich; davon °त्व n. Beweglichkeit (des Körpers) VJUP. 87.*

समुदीर्ण *adj. s. u. ईर mit समुद्र. n. Bez. einer best. Bewegung MBh. 6, 2284. 8, 1902. HARIV. 13494.*

समुद्र *m. AK. 3, 6, 2, 17. 1) Hülse einer Pflanzenfrucht: घर्कसमुद्रो ÇAT. B. 10, 3, 2, 5. — 2) eine runde Dose H. 1015. HĀR. 134. HALĪ. 4, 79. परिवर्त JĪĒK. 2, 247 (STENZLER übersetzt, als wenn समुद्र versteigelt im Texte stünde). R. 2, 91, 68 (100, 69 GORR.). SUÇA. 2, 469, 1. °वहन्तिपा-पार्श्वशयिन् (ein Pferd) VARĀH. BRH. S. 93, 12. am Ende eines adj. comp. (f. घा) KATHĀS. 39, 169. — 3) Bez. einer runden Tempelform VARĀH. BRH. S. 56, 17, 23. — Nach P. 7, 3, 59, VĀRT. 2 und PAT. zu P. 8, 3, 33 von उञ्ज् mit समुद्र; anders MIT. zu JĪĒK. 2, 247 (250): मुद्रं पिधानं मुद्रेन सह वर्तत इति समुद्रं (also neutr.) करण्डकम्.*

समुद्रक *(von समुद्र) 1) eine runde Dose, m. AK. 2, 6, 2, 40. DAÇAK. 86, 15. KATHĀS. 38, 47 (Geschlecht unbestimmt). neutr. 49. 51. — 2) m. eine Art von künstlichen Versen WILSON und ÇKDR. ohne Angabe einer Aut.*

समुद्रम *(von 1. गम् mit समुद्र) m. Aufgang, das Aufsteigen: घर्कस्य GOLĀDH. TRĀPR. 2. धूमराजिसमुद्रमै: KATHĀS. 111, 98. des Busens Spr. (II) 6858.*

समुद्रल *in रत्न° wohl fehlerhaft für समुद्रक.*

समुद्गर *(von 2. गर् mit समुद्र) m. das Auspeien HARIV. 12053 (pl.).*

समुद्गतम् *(von 1. क्त् with समुद्र) adj. in विमति°.*

समुद्दिधीर्षु *(vom desid. von धृ mit समुद्र) adj. zu retten wünschend: सर्वाञ्जीवान् Verz. d. B. H. No. 826. — Vgl. उद्दिधीर्षा, उद्दिधीर्षु (in den Nachträgen) und समुद्दिधीर्षु.*

समुद्देश *(von 1. दिप् mit समुद्र) m. 1) Darlegung, Auseinandersetzung, didactische Behandlung, Lehre WEBER, ÇIOT. 109. MBh. 13, 1125 (कचित्स° mit der ed. Bomb. zu lesen). Ind. St. 4, 56. Verz. d. Oxf. H. 49, b, 23. 76, a, 7. 215, b, 22. fg. 217, a, 35. Verz. d. B. H. No. 1006. 1370. SARVADARÇANAS. 146, 5. 8. — 2) Localität, Ort, Platz: रमणीय MBh. 13, 2810. सुडुर्गम् R. 4, 41, 9. केशवस्य Standort HARIV. 14609. — Vgl. द्रव्य°, संबन्ध° und उद्देश.*

समुद्देशीय *(von समुद्देश) am Ende eines comp.: व्याधि° die Lehre von den Krankheiten betreffend SUÇA. 1, 88, 20.*

समुद्दत *s. u. क्त् mit समुद्र.*

समुद्दरण *(von कृ mit समुद्र) n. 1) das Herausziehen AK. 3, 4, 22, 58. शक्ते: MBh. 12, 12329. मकार्षणवमग्नेदिनी° (s. die v. l.) PRAB. 2, 5. Verz. d. Oxf. H. 139, b, 3. — 2) das Entfernen, Wegschaffen Verz. d. Oxf. H. 174, a, 1. — 3) ausgebrochene Speise AK.*

समुद्दर *(wie eben) nom. ag. 1) Herauszieher (aus einer Tiefe, einer Gefahr) MBh. 13, 2457. 2476. तेषां मृत्युसंसारसागरात् BHAG. 12, 7. मयानामापत्सु MĀK. P. 19, 26. — 2) Ausreisser, Entweizer: घनम्राणाम् RAGH. 4, 85.*

समुद्दर्व *in ज्ञाति° MBh. 11, 492 vielleicht fehlerhaft für समुद्दर्व Kampf, Streit MBh. 11, 492.*

समुद्दस्त *adj. wiped off by the hand WILSON.*

समुद्धार *(von कृ mit समुद्र) m. 1) das Herausziehen: तित्ति: (sc. सलिलात्) MĀK. P. 47, 6. das Herausziehen aus einer Gefahr, Errettung: घस्मत्समुद्धारकृते ÇATR. 10, 3. — 2) das Wegschaffen, Entfernen, Vernichten: मृणपाप° Spr. (II) 7487. — 3) N. pr. eines Fürsten, abgekürzt für कृत्कृत् Ksaritç. 10, 12. fg.*

समुद्दपर *adj. wohl = धूसर staubfarbig, grau PAÑĀK. 3, 10, 19.*

समुद्दोध *(von 1. बुध् mit समुद्र) n. das in's-Bewusstsein-Treten SĀH. D. 41.*

समुद्भव *(von 1. भू mit समुद्र) m. 1) Entstehung, Ursprung MBh. 1, 370.*

नृपाणाम् MĀK. P. 101, 3. तव पुत्रसंभव: R. 1, 8, 6. सर्वदेह° NILAK. 15. निमित्तानामोद्देशानां समुद्भवे so v. a. beim Erscheinen R. GORR. 2, 3, 19.

तमोगुण° SARVADARÇANAS. 151, 18. fg. am Ende eines adj. comp. (f. घा) hinter dem Dinge a) aus welchem Etwas entsteht, M. 6, 61. 9, 172. 11, 145. BHAG. 3, 14. KĀM. NĪTIS. 15, 28. RAGH. 1, 69. Spr. (II) 1532. VARĀH. BRH. S. 32, 1. AK. 2, 9, 49. H. 35. PAÑĀK. 68, 21. fg. III, 162. HIT. 7, 21.

पितृनुद्धरते सर्वनिकादशसमुद्भवान् so v. a. von elf Generationen MBh. 18, 311 = HARIV. 16369. — b) welches Etwas entstehen lässt: रात्रिं तु

तृप्तमुद्भवाम् aus der Hunger und Durst hervorgehen BUĀG. P. 3, 20, 19. — 2) das wieder-lobendig-Werden: रात्रिर्निर्दिष्टानां च वानराणां समुद्भव: MBh. 3, 16578. — 3) N. des Agni beim Vratदेश GRHJAS. 1, 4. — Vgl. कृत्त°, मञ्ज°.

समुद्भूति *(wie eben) f. das Hervortreten, Erscheinen: मुखदुःख° SĀH. D. 277.*

समुद्भेद *(von 1. भिद् mit समुद्र) m. 1) das Sicherschliessen, Entwicklung: गर्भविज्ञ° DAÇAK. 1, 38. SĀH. D. 335. — 2) Quelle: सर्वासां सरिताम् MBh. 3, 8522.*

समुद्ध्यम *(von यम् mit समुद्र) m. 1) das Erheben, Aufheben: ब्राह्मणाः तत्रियत्वं किं याति शस्त्रसमुद्ध्यमात् MBh. 3, 7148. 7, 6501. — 2) Bemühung, Anstrengung, an den Tag gelegter Eifer, das Sichanschicken zu Etwas: तस्मात्कार्यः समुद्ध्यमः Spr. (II) 2838. न रिष्यते ज्ञातु समुद्ध्यमः क्वचित् BUĀG. P. 3, 12, 46. 15, 27. प्रणामाय कृतः 23, 2. शत्रुवधे R. 4, 26, 25. वस्तुषश-क्येषु Spr. (II) 6007. in comp. mit der Ergänzung BHAG. 1, 22. KATHĀS. 49, 126. 108, 191.*

समुद्ध्यमिन् *adj. sich bemühend; sich anstrengend, Eifer an den Tag legend KĀM. NĪTIS. 8, 87.*

समुद्ध्योग *(von 1. युज् mit समुद्र) m. 1) Gebrauch, Anwendung: शस्त्र° MBh. 7, 5792. — 2) das Sichrüsten, Sichbereitmachen, an's-Werk-Gehen: समुद्ध्योगेन सैन्यानां शब्दं प्रुश्रवाव भैरवम् R. 6, 9, 21. सेना° MBh. 7, 4976.*

कृत्वा सर्वं (so die neuere Ausg.) समुद्ध्योगम् HARIV. 4961. R. 4, 38, 59. 6, 82, 139. 7, 6, 11. कारिता च समुद्ध्योगं प्रियैः कान्तैश्च भाषितैः HARIV. 10019.

न मे मिथ्या समुद्ध्योगं कर्तुमर्हसि so v. a. verettele nicht meine Bemühungen 10816. समुद्ध्योगमुदीर्णानां रत्नसां कार्य so v. a. unternimm Etwas gegen R. 3, 28, 21. बहूनां कार्यसाधने कार्यानां समुद्ध्योगः das Zusammenwirken vieler Ursachen PRATĀPAR. 100, b, 6.

1. समुद्द्रे (von 2. उद् mit सम् gaṇa भीमादि zu P. 3, 4, 74. ÇĀNT. 1, 2. m. SIDDH. K. 250, a, 4. 1) m. (n. RV. 6, 72, 3) Sammlung der Gewässer am Himmel und auf der Erde, daher अवर, पर RV. 7, 6, 7. उत्तर, अघर 10, 98, 5. उषौ 136, 5. — NAIGH. 1, 3. 5, 6. Nir. 2, 10. 10, 32. 12, 31. Häufig in Apposition mit अर्षव, अर्षास्, पर्वत, अर्षास् u. s. w., aber nicht als